

KALOCSAI FŐEGYHÁZMEGYEI LEVÉLTÁR

6300 Kalocsa, Szentháromság tér 1.

☎ 78/467-363, 30/602-2191

E-mail: archivum@asztrik.hu

<http://archivum.asztrik.hu>

Szám: L-7/2017.

Tárgy: 2016-os szakmai beszámoló

SZAKMAI BESZÁMOLÓ A LEVÉLTÁR 2016. ÉVI MŰKÖDÉSÉRŐL ÉS TERVEK 2017-RE

1.) Az állomány gyarapodása, mozgása, változásai

1.1.) Iratátvétel, átmenő iratforgalom

2016-ban levéltárunkban nem vettünk át nagyobb mennyiségben iratokat. A Communio-projekt részeként *átmenetileg, digitalizálás céljából szállítottuk be három település anyakönyveit, ill. egyéb helytörténeti kéziratok köteteit, összesen 45 dokumentumot.* A helyszínen feltárt-gyűjtött állományt a levéltárban nyilvántartásba vettük, majd képi digitalizálás (fotózás) után visszakerültek eredeti őrzési helyükre. Az érintett plébániák a következők voltak: Bácsszentgyörgy (Hadikfalva), Jászszentlászló, Bócsa-Szent Imre, Bócsa-Szent Margit.

1.2.) Kölcsönzés állományunkból

Az elmúlt évben levéltárunk nem kölcsönzött iratanyagot más gyűjtemény számára, *csak a fenntartó Főegyházmegye intézményrendszerén belüli, hivatali és gyűjteményi célú kölcsönzések fordultak elő.* A Kalocsai Főszékesegyházi Könyvtár összesen 7 dokumentumot kölcsönzött tőlünk kórháztörténeti időszaki kiállításához 2016 márciusától, a KFL.I.1.a. Kalocsai Kórház iratsorozatának 19. századi aktáiból. 2016. december 16-án nyílt meg az Astriceum Érseki Múzeum 1956-os időszaki kiállítása, ehhez 9 dokumentumot kölcsönzött levéltárunk Grösz József érsek irataiból-hagyatékából. Az év során folyamatosan kölcsönöztük Vörös Márta egyházmegyei főmérnök számára a Főszékesegyházra vonatkozó Érseki Hivatali iratsorozat egy részét (KFL.I.1.a. Főszékesegyház 84.ND. vegyes iratok 1869-1912, restaurálás 1910-1914).

2. Állományvédelmi munkák, elhelyezési körülmények

2.1.) Restaurálás

2016-ban is folytattuk azt a helyszíni állományvédelmi munkát, melyet az előző években az Archivart Könyvrestaurátor Műhely munkatársai kezdtek el raktárainkban. 2014-2015-ben összesen mintegy 600 db kéziratok kötetünk tisztítását, konzerválását és javítását végezték el Kalocsán, most *a plébániákon őrzött, az elmúlt években digitalizált anyakönyvek és helytörténeti kötetek helyszíni restaurálását kezdtük meg,* a dokumentumokat körzetenként egybegyűjtve. A 2016-ban megkezdett munka jelenleg még folyamatban van, összegző jelentése 2017-ben készül el, várhatóan több száz kötet újul meg, összesen több mint egymillió forint értékben.

A helyszíni állományvédelem mellett *egyedi dokumentumok restaurálására is sor került* az Archivart budapesti restaurátor műhelyében, a Kalocsai Érseki Hivatal kötetes állományából, a kimenő iratok jegyzőkönyveinek sorozatából két 18. századi, kéziratok kötet restaurálása készült el (KFL.I.1.e. B-08-vol 1789-1791 és B-10-vol 1793-1795), összesen 450 eFt értékben.

2.2.) Raktárak, tárolási körülmények

Raktári körülményeink fejlesztése céljából *egy tűzbiztos fém szekrényt vásároltunk* (biztonsági mentéseink, digitális másolataink tárolására), és *korszerű kézi szállítóeszközöket* (egy összecsukható, platós kézikocsit és egy lépcsőjáró molnárkocsit) is beszereztünk, összesen mintegy 300 eFt értékben.

3.) Feldolgozó munka (iratrendezés, segédletkészítés, digitalizálás)

3.1.) A Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye 18-20. századi lelkész-életrajzainak szerkesztése, bővítése

Ezt a munkát még 2015-ben kezdtük, *az elmúlt évben közel ezer életrajz kiegészítése készült el*, és a feldolgozást várhatóan 2017-ben tudjuk majd befejezni (összesen mintegy 2500 személyről van szó). Az elvégzett feladat módszertani ismertetése a következő:

Levéltárunk kutatási segédleteként a Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye 18-20. századi archontológiájának alapvetését az egyházmegyei sematizmusok (évkönyvek) feldolgozásával készítettük el a 2000-es évek elején. E munka eredményeként jelent meg *A Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye történeti sematizmusa 1777-1923 c.* kiadványunk 2002-ben, majd ennek névtárral és kronológiával bővített, elektronikus változata is honlapunkon. A gyakran keresett tartalom ma is elérhető és böngészhető a honlapon, nyitólapjának címe: <http://archivum.asztrik.hu/?q=oldal/az-egyhazi-megye-18-20-szazadi-intezmenyei-es-nevtara>

Az utóbbi években digitalizált, és így könnyebben hozzáférhető-kutatható egyházmegyei anyakönyvek, ill. körlevelek segítségével az archontológia és a névtár-életrajzok adatai részben javíthatók, ill. jelentős részben kiegészíthetők. Az anyakönyvek a 18. század elejétől, az egyházmegyei körlevelek 1858-tól kezdődően tartalmaznak igen fontos, hiánypótló adatokat. A munka eredményeként az adatállomány gyarapodása mellett jelentős mértékben bővülnek az archontológia időhatárai: a korábbi sematizmus-alapú, 1777-1923 közötti időszakra koncentrált feldolgozást a 18. század elejétől (az anyakönyvezés kezdetétől) egészen 1960-ig terjedő időszak adatai váltják fel (beleértve a Trianon után létrehozott, határon túli Bácsi Apostoli Adminisztrátúra 1923-1941 közötti korszakát-körleveleit is). A feldolgozás eredményét honlapunkon is közöljük, hivatkozva az egyes információk eredetére, s a jövőben az összegzett, tisztázott életrajzokból tervezzük egy nyomdai kiadvány megjelentetését is, ehhez azonban még szükségünk lesz bizonyos határon túli (Szerbia területén, számos intézményben-helyen őrzött) anyakönyvi források feldolgozására is, melyet a későbbiekben tudunk csak elvégezni.

3.2.) Első világháborús holtányilvánítási perek jegyzőkönyveinek átírása

Az elmúlt évben közel 800 holtányilvánítási jegyzőkönyv átírása készült el levéltárunkban (több mint ezer oldal terjedelemben), a munka támogatói voltak az EMMI Közgyűjteményi Főosztálya és az MVM Paksi Atomerőmű. A feladat ismertetése a következő:

Az I. világháborús centenáriumi emlékezés jegyében mi is forrásfeltáró munkát végeztünk intézményünkben, melynek részeként még 2014-ben kigyűjtöttük a világháborús holtányilvánítási pereket a szentszéki iratsorozatokból. Segédletünk adatai szerint több mint 1.800 eltűnt katona esetében történtek hasonló eljárások a Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye területén (a Trianon után határon kívül került Bácska perei is megvannak Kalocsán). A leíró jegyzék készítésén túl az akták fotózását is elvégeztük, és a képanyagot 2015-ben kutathatóvá tettük honlapunkon. A peranyagok részét képező holtányilvánítási jegyzőkönyvek átírásának célja, hogy egy összegző forráskiadványban emlékezzünk meg a fent említett, közel kétezer személyről, s a tanúvallomások, kortárs visszaemlékezések sokaságával idézzük fel a háborús mindennapok világát. Erre jó lehetőséget ad, hogy a szentszéki holtányilvánítási perek esetében egy-egy ügy során általában három tanúvallomás felvételére törekedtek, melyeket gondosan jegyzőkönyveztek is. A forrástípust több szempontból is hiánypótlónak nevezhetjük, a holtá nyilvánított katonák haláláról, eltűnésük körülményeiről más katonai forrásokból, egyéb nyilvántartásokból gyakran semmit sem tudunk, nevük sokszor hiányzik a hősi emlékművekről. Az átírt szövegek későbbi közlését terjedelmi okokból digitális formában tervezzük, ez egyrészt a publikáció költségeit is csökkenti, és a több ezer oldalnyi szöveg kezelését-kereshetőségét is megkönnyíti.

3.3.) Anyakönyvi másodpéldányok rendezése

2016-ban került sor a 2010-2015 közötti időszakban az Érseki Hivatalba érkezett, és megőrzésre a levéltárnak átadott anyakönyvi másodpéldányok áttekintésére és rendezésére. Az egyes példányokat a plébániák anyakönyvi sorozataihoz rendeltük, s a hiányokat megállapítottuk. A frissített levéltári segédlet (áttekintő jegyzék) alapján megkezdődött a hiányok pótlása, vagyis a hiányzó másodpéldányok bekérése. A beérkező állományt néhány évente célszerű ellenőriznünk, hogy a hiányokat még idejében pótolhassuk. (A kapott másodpéldányok kézzel írottak, fénymásolatot erre a célra nem fogad el az Érseki Hivatal.)

3.4.) Digitalizált dokumentumaink gyarapodása

Levéltári forrásainkról *az év során mintegy 26 ezer digitális képfelvétel készült*, a következő megoszlásban: plébániai anyakönyvek, helytörténeti kötetek (14 ezer felvétel), Kalocsai Érseki Hivatal kézíratos-kötetes állománya (10.521 felvétel), I. világháborús holttányilvánítási jegyzőkönyvek (1.287 felvétel), érseki díszoklevelek (67 felvétel). Digitalizált dokumentumaink kutatása honlapunkon lehetséges, e-kutatás szolgáltatásunkat regisztrált kutatók veszik igénybe. E-kutatás szolgáltatásunk részeként *a honlapon 2016 végén 1.064.470 képfelvétel volt elérhető, ez a szám országos viszonylatban is kiemelkedő* (többszöröse a más egyházi levéltárakban kutatható felvételszámoknak).

3.5.) A kalocsai érseki gimnázium diáklistájának elkészítése

Még 2015-ben kezdtük el a Kalocsai Érseki (1860-ig piarista, majd jezsuita) Gimnázium diáklistájának összeállítását, az anyakönyvi névmutatók anyagának átírásával. Az így létrehozott Excel-tábla alap-adatai: név, az intézményben töltött tanévek évszáma, végzett osztályok száma, megjegyzés (ismétlés, magántanuló, kimaradás, távozás stb.) Jelenleg 1857-1886 között 4 ezer, 1901-1934 között pedig közel 5 ezer, tehát *összesen közel 9 ezer név van a táblázatunkban*, s a jövőben ezt az anyagot a még hiányzó évek pótlásával, valamint további anyakönyvi adatok (születés, származás, lakóhely, érettségi, esetleg karrierre vonatkozó adatok stb.) feldolgozásával is fejleszteni szeretnénk. Az adatbevitelben fontos részt vállaltak az utód-intézmény, a kalocsai Szent István Gimnázium diákjai, akik 40 órás közcélú munkájuk keretében, levéltáros segítséggel végezték a feldolgozást.

4.) Kutató- és ügyfélszolgálat, közművelődés, iskolák, média

4.1.) Kutatók, ügyfelek és kutatási szolgáltatások

2016-ban 38 kutatót fogadtunk Kalocsán, akik összesen 101 esetben kerestek fel bennünket, és dolgoztak levéltárunk kutatószobájában. Jóval nagyobb arányú forgalmunk volt az interneten: e-kutatás szolgáltatásunkat 365 regisztrált kutató vette igénybe, ők összesen 11.649 alkalommal használták kutatás céljából honlapunkat. Kalocsai anyakönyvi adatbázisunk külön honlapon üzemeltetett, online adatbázisában további 110 kutató regisztrált. *A látogatójegyek és az e-kutatási regisztrációk összesített száma így 513, s a kutatási esetek összesített végeredménye 12.080.* Jól látható, hogy a kutatások döntő része az interneten, honlapunk segítségével történik, és ez a forgalom az előző évekhez hasonlóan, továbbra is intenzív: *e-kutatóink egy év alatt több mint kétfélmillió képfelvételel böngésztek, azaz naponta 5-6 ezer oldalt lapoztak forrásainkban.*

Levéltárunk 24 alkalommal nyújtott kutatási-adatkeresési szolgáltatást különféle megrendelésekre, és több mint 500 esetben adtunk írásos tájékoztatást-felvilágosítást e-mailen, a kutatások segítésére. Az e-kutatói regisztrációk kezelése kapcsán végzett, technikai jellegű e-mail levelezés (felhasználók kezelése, beállítása, értesítései) esetszáma meghaladta az 1.500-at. (A jövőben ezt a technikai jellegű levelezést szeretnénk minél inkább egyszerűsíteni-automatizálni, a szerver által küldött, gépi üzenetek formájában.) Az említett kutatási-adatkeresési szolgáltatások során 18 anyakönyvi kivonatot állítottunk ki, 2.409 oldal fénymásolatot és 2.160 digitális felvételt készítettünk.

4.2.) Közművelődési tevékenység, könyvbemutatók, iskolai kapcsolatok

2016. május 26-án délután, a Kalocsai Tomori Pál Városi Könyvtárban Lakatos Andor levéltárvezető volt a TUDÁSKLUB vendége. Az érdeklődő hallgatóság egy levéltáros életpálya tapasztalatairól hallhatott, az előadást kérdések és beszélgetés követték. Az előadás vetített vázlatát a levéltár honlapján is elérhetővé tettük.

2016. október 21-én könyvek sorsáról, Máriás emlékekről, kalocsai könyvújdonságainkról hallhattak azok, akik részt vettek Baján az Oratóriumi Esték egyik rendezvényén, melynek címe a következő volt: *Szűz Mária tiszteletének emlékei a Kalocsai Főegyházmegyében (1950-51, 2015-16).*

2016. december 8-án „A szerbek Magyarországon 1918-1921” címmel szervezett előadást és könyvbemutatót a Keresztény Értelmiségiek Szövetsége bajai csoportja. A rendezvénynek a Bányai Júlia Szakképző Iskola díszterme adott otthont, s a könyv egyik szerzőjeként Dr. Lakatos Andor levéltárvezető is előadást tartott „*A nagy háború árnyékában*”. *A Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye a szerb megszállás idején (1918-1921)* címmel. Az előadás vázlatát honlapunkon is elérhetővé tettük.

2016-ban, TÁMOP-projektünk keretében (annak fenntartási időszakában) 4 írástörténeti témanapot tartottunk, zömmel általános iskolás korosztály számára. A résztvevők Kalocsáról, ill. Kiskunmajsáról, a Szent Gellért Általános Iskolából érkeztek, az egyes témanapokon általában egy-egy osztály vett részt.

2016 tavaszán és nyarán 5 diákot fogadtunk a kalocsai Szent István Gimnáziumból 40 órás közösségi szolgálat keretében, ők általában hetente két órát töltöttek nálunk, és az egykori érseki (korábban piarista, majd jezsuita) gimnázium diáknévsorának összeállítását végezték (ld. 3.5. pontban).

4.3.) Média

Az intézményünkkel kapcsolatos média-érdeklődés 2016-ban viszonylag intenzív volt: *összesen 16 alkalommal jelentek meg hírek-tudósítások, az előző évekhez hasonlóan elsősorban a helyi és a katolikus médiában, ill. a megyei napilapban.* A híradások zöme az év első felében, az Év Levéltári Kiadványa díj, ill. a Magyar Arany Érdemkereszt kitüntetés kapcsán született, emellett a könyvek megjelenését, könyvbemutatók rendezését követte figyelemmel a média. A tudomásunkra jutott, intézményünkkel kapcsolatos megjelenések címe-időpontja a következő volt:

- *Kalocsai könyv az év levéltári kiadványa.* (A Koronafm100 rádió híradása-riportja, Vörös István, 2016-01-26)
- *Kalocsai könyv lett az "Év Levéltári Kiadványa" 2015-ben* (A KALO hírek tudósítása: 2016.01.26.)
- *Egyházi könyveket is elismertek „Az év levéltári kiadványa” díjjal.* (Magyar Kurír, 2016. január 28.)
- *Értékes és izgalmas kiadványokkal közvetítenek tudást a hazai és határon túli magyar levéltárok* (Tudósítás a Magyar Levéltárosok Egyesülete honlapján, 2016.02.01.)
- *Kalocsai az év levéltári kiadványa - Monográfia a XVIII. századi Kalocsáról* (KALO hírek, 2016.02.02. Illés György)
- *Kalocsáról szól az Év Levéltári Kiadványa* (Kalocsai Néplap XXVIII. évfolyam 5. szám, 3.o. 2016.02.05.)
- *„Az év levéltári kiadványa”- egy kalocsai vonatkozású kötet kapott elismerést* (Kalocsa TV, 2016.02.05.)
- *Gyors hír: miniszteri kitüntetés Lakatos Andornak* (KoronaFM100, 2016.03.12.)
- *Miniszteri kitüntetést kapott a levéltár vezetője* (Kalocsai Néplap, 2016.04.22.)
- *Akik „óvják a kultúrát, gazdagítják a tudományt”* (Magyar Levéltári Portál, 2016.03.15.)
- *Egyházi személyeket tüntettek ki nemzeti ünnepünk alkalmából* (Magyar Kurír, 2016. március 15.)
- *Levéltár - falakon innen és túl* (Petőfi Népe, 2016.03.19. Tapodi Kálmán)
- *Arany érdemkeresztet kapott dr. Lakatos Andor* (KalocsaTV, 2016.03.25.)
- *Jubileumi kiadvány készül Haynald érsekről* (KoronaFM100, 2016.03.29.)
- *Magyar Arany Érdemkereszt Lakatos Andornak – Az érseki levéltáros szakmai munkásságának elismerése* (KALO hírek, 2016.04.01.)
- *Kettős könyvbemutatót tartottak a Sapientián* (Magyar Kurír, 2016. szept. 22.)

5.) Szakmai kapcsolatok, publikációk, honlap

5.1.) Szakmai kapcsolatok más intézményekkel-szervezetekkel

Az év során szakmai kapcsolatban álltunk számos gyűjteménnyel és intézménnyel (hivatallal, plébániával, felsőoktatási intézménnyel), tudományos-szakmai szervezetekkel (egyesületek, kutatócsoportok) és tudományos kutatókkal. Számukra, ill. az alábbiakban említett konferenciák alkalmával *rendszeresen végeztünk adatkereséseket, készítettünk írásos tájékoztató anyagot, előadásokat, ill. bizonyos esetekben információt-tapasztalatokat cseréltünk.*

Szakmai együttműködésünk részeként 36 iktatott akta született, ezek legnagyobb részt a különféle konferenciákhoz és levéltáros megbeszélésekhez, programokhoz, adatszolgáltatásokhoz kapcsolódtak. Szakmai kérdésekről elektronikus (e-mail) formában más egyházi gyűjteményekkel 596 esetben leveleztünk, a közlevéltárakkal 112, más szakmai szervezetekkel-kutatókkal 479, saját intézményi

kiadványaink-kutatásaink kapcsán 270 levélváltásunk volt. *Szakmai kapcsolataink összesített esetszáma, e-mail levelezésünk figyelembe vételével így közel 1.500 volt* a tavalyi évben s az említett tevékenységek részeként 2.282 digitális képfelvételt és pdf-dokumentumot is készítettünk.

2016 szeptemberében *szakmai együttműködési megállapodást kötöttünk a Zentai Történelmi Levéltárral*, hogy a két intézmény egymás kutatásait, szakmai feladatait hatékonyabban és közvetlenül segíthesse. A kiadványcserén túl mindkét gyűjtemény őriz a másik számára hasznos forrásokat, Zentán 2016-ban a holtánnyilváníti aktáink digitális másolatait kutatták, mi az ott őrzött bácskai anyakönyvek kutatását kezdtük meg (Kalocsán csak 1826-tól kezdődően vannak meg az anyakönyvi másodpéldányok). Zentán járva kapcsolatba kerültünk a Vajdasági Magyar Művelődési Intézettel (VMMI) is, velük is kiadványokat cseréltünk, és hasznos digitalizált képanyagot is kaptunk dr. Gyetvai Péter (1912-1988, egykori irodaigazgató, majd általános gondok, Papi Otthon igazgató) fotóalbumairól, melyek a határon túli örökösöknél találhatóak.

5.2.) Konferenciák, szakmai események

2016. január 28-án, Budapesten, az Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltárában (ÁBTL) vettük át „*AZ ÉV LEVÉLTÁRI KIADVÁNYA*” díjat, miután Tóth Tamás: *A Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye 18. századi megújulása Patachich Gábor és Patachich Ádám érsekek idején (1733–1784)* című kiadványunk a Magyar Levéltárosok Egyesülete (MLE) által 2015-ben meghirdetett Év Levéltári Kiadványa Díj versenyen a Monográfiák, tanulmánykötetek kategóriában I. helyezést ért el.

2016. március 11-én, a Pesti Vigadóban tartott ünnepségen Balog Zoltán, az emberi erőforrások minisztere nemzeti ünnepünk alkalmából, magas színvonalú munkája és példamutató tevékenysége elismeréseként *Magyar Arany Érdemkereszt polgári tagozat kitüntetését* adott át Dr. Lakatos Andornak, a Kalocsai Főegyházmegyei Levéltár vezetőjének.

2016. április 21-én konferenciát rendeztek Budapest Főváros Levéltárában (BFL) „Kinek szolgált és mit a levéltár?” címmel, a „Problémafelvetés és útkeresés” műhelybeszélgetések sorozatában. A program előadói és résztvevői a szolgáltató levéltár feladatait járták körül gondolatban, az elmúlt évtized kutatószolgálati tapasztalatait összegezve. A program részeként „*Az e-kutatás öt éves tapasztalatai Kalocsán*” címmel Dr. Lakatos Andor, a KFL vezetője is előadást tartott, melynek vázlatát honlapunkon az Olvasósarokban, a Levéltáros publikációk között is elérhetővé tettük.

2016. július 4-6. között részt vettünk a Magyarországi Egyházi Levéltárosok Egyesülete (MELTE) három napos, soproni konferenciáján és vándorgyűlésén. Lakatos Andor levéltárvezető az egyesület gazdasági ügyintézőjeként részt vett a program szervezésében és lebonyolításában.

2016. október 7-én, „Egyházi és állami anyakönyvek a kutatás szolgálatában” címmel rendezett szakmai konferenciát a Megyei és Városi Levéltárak Vezetőinek Tanácsa (MVLVT) a szervezet balatonfüredi vándorgyűlésén. A rendezvényen levéltárak, civil szervezetek és tudományos intézetek munkatársai igyekeztek minél teljesebb képet adni az anyakönyvi kutatások helyzetéről, különös tekintettel az elmúlt évtizedben tapasztalt változásokra. A program részeként „*Az anyakönyvek kutatásának tapasztalatai és lehetőségei az egyházi levéltárakban*” címmel előadást tartott Dr. Lakatos Andor levéltárvezető (KFL) is, melynek szövegét honlapunkon az Olvasósarokban, a Levéltáros publikációk között elérhetővé tettük (az előadás írott változatát a Levéltári Szemle is közölni fogja).

2016. október 14-én mintegy 70 résztvevővel, jó hangulatban telt a *Családkutatók délutánja* Kalocsán. A rendezvény negyedik alkalommal adott lehetőséget a tájékozódásra és a találkozásra. A résztvevők általában távolról érkeztek, de a közös érdeklődés hamar közös nevezőt, családias légkört teremtett. Levéltárunk e-kutatói mellett az idén vendégeink voltak Mezőtúr és Szolnok családkutató klubjainak tagjai, tevékenységükről Ari Ilona tartott rövid ismertetőt. A Magyarországi Németek Családkutató Egyesülete (AKuFF) részéről Dr. Pencz Kornél elnök tartott beszámolót az aktuális hírekről, s az egyesület óbudai vándorgyűlésének programjáról. A kalocsai levéltári forrásokról, az e-kutatás szolgáltatásról és az anyakönyvi kutatások országos lehetőségeiről Dr. Lakatos Andor levéltárvezető tartott előadást. A kérdezz-felelek részben a plénum előtt, majd kisebb csoportokban felvetett kérdések és a közösség részéről érkező válaszok sokak számára adtak eligazítást, ill. lehetőséget a továbblépésre. Ismételten megfogalmazódott, hogy a hasonló találkozásokra nagy szüksége van kutatóinknak, levéltárunk ennek megfelelően a jövőben is biztosítani szeretné ezt az őszi találkozási lehetőséget.

2016. november 22-én Budapesten, „Oknyomozó tudomány” címmel rendeztek konferenciát a Tomori Pál Főiskolán. A Magyar Tudomány Ünnepe 2016 rendezvénysorozat részeként szervezett program keretében, a Művészettörténeti szekcióban hangzott el Dr. Lakatos Andor levéltárvezető beszámolója a kalocsai Mária-enciklopédia megjelenéséről, *Szűz Mária tiszteletének forrásairól a Kalocsai Főegyházmegyében*. Az előadás vázlatát honlapunkon, az Olvasósarok Helytörténet, egyháztörténet menüpontjában tettük elérhetővé.

5.3.) Kiadványok előkészítése, megjelentetése, publikációk

1950-ben, Rómában kezdeményezték egy nemzetközi Mária Enciklopédia kiadását, mellyel méltó összegzést szerettek volna adni a világszerte megnyilvánuló Mária-tiszteletről. A római kérésre hazánkban is kiterjedt adatgyűjtés kezdődött, a Kalocsai Főegyházmegyében összesen 68 plébánián adtak részletes választ-jelentést a kérdőívekre. A jelentések kitértek a témával kapcsolatos műalkotásokra, ábrázolásokra, kiadványokra, a kultusz helyi jellegzetességeire és a különféle népszokásokra is. Az adatgyűjtés történeti szemlélettel készült, összegezte a Mária-tisztelet tudnivalóit, és máig is a legteljesebb áttekintést adta egyházmegyénkről a török utáni időszak (kb. két évszázad) tekintetében. A néprajzi-, történeti- és művészettörténeti szempontból is kiemelkedő forrásértékű anyagból korábban Győrben készült forráskiadvány („*Oltalmad alá futunk*” *Mária-enciklopédia 1950*. Közreadja: Perger Gyula. Győr, 2010), 2015-ben a Szombathelyi Egyházmegye anyaga is megjelent („*Mennyekbe fölvelt Királyné...*” *A Mária-tisztelet emlékei a Szombathelyi Egyházmegyében az 1950-51-es felmérés alapján*. Martinus Kiadó, Szombathely, 2015). A 2015-ben előkészített kalocsai anyag végül 2016-ban jelent meg, az egyes jelentések szövegéhez az egyházmegyei sematizmusok történeti adatai adnak háttérrel, s a kötetben a bevezető tanulmányon kívül egy részletes művészettörténeti áttekintés, Mária-naptár, Mária-bibliográfia és gazdag képmelléklet is helyet kapott. Bibliográfiai adatai: *Mária-enciklopédia, Kalocsa, 1950. Forráskiadvány és adattár*. Szerk.: Lakatos Andor. Kalocsa, 2015-2016. A Kalocsai Főegyházmegyei Gyűjtemények kiadványai 11. 455 o.

2016 őszén jelentettük meg levéltárismertető füzetünk második kiadását. A kiadvány szövegét honlapunkon elektronikus (pdf) változatban is elérhetővé tettük, segítve kutatóink tájékozódását, eligazodását. A kiadvány bibliográfiai adatai: *A Kalocsai Főegyházmegyei Levéltár (KFL) - levéltárismertető füzet* (második, bővített kiadás). Szerk.: Lakatos Andor. Kalocsa, 2016. A Kalocsai Főegyházmegyei Gyűjtemények kiadványai 12. 40 o.

2016-ban ünnepeltük Haynald Lajos bíboros-érsek (1816-1891) születésének 200. évfordulóját. Az év során egy könyvet is előkészítettünk életútjával kapcsolatban. Haynald személyisége valójában túlmutat az egyházmegyén és az országhatáron, az egyháztörténeti irodalomban többször emlegették őt a 19. századi Magyarország egyik legnagyobb főpapaként. A változatos életút alkalmas a század legfontosabb egyházi-politikai kérdéseinek áttekintésére, és szinte kalandosnak, de legalábbis fordulatosnak gazdagnak nevezhető. Haynald igen sokoldalú személyiség: fáradhatatlanul tevékeny főpap, jó szervező, aktív politikai- és közéleti szereplő, nyelvtelenség, gyakran a társaság középpontja, komoly botanikai gyűjteménnyel rendelkező természettudós, és nem utolsósorban a magyar egyházzene és az egyházi művészetek mecénása, Liszt Ferenc és Munkácsy Mihály barátja. A kiadásra előkészített „*Haynald – egy kiemelkedő főpapi életút a 19. században*” c. könyv alapját Dr. Lakatos Andor levéltárvezető 2004-ben megvédett disszertációjának tovább fejlesztett, kiegészített változata adta (Haynald Lajos élete és kora 1816-1891, Biográfia. ELTE BTK, Budapest, 2003. Kézirat. 327 o.), és a fentebb említett kiadványokhoz hasonlóan a tördelés, a nyomdakész pdf előállítás is levéltárunkban történt, a kiadást az EMMI Közgyűjteményi Főosztálya is támogatja.

2016 végére készült el levéltárunkban a Haynald érsekhez köthető *főegyházmegyei rendeletek (Statuta... Colocensis et Bacsensis... 1867-1879)* átírása. Az eredetileg 1880-ban, Kalocsán megjelent, 337 oldalas könyv „magyarított” (nem teljes egészében lefordított, de magyar nyelvű címekekkel, összefoglalókkal, magyarázatokkal kiegészített) változatát szeretnénk majd kiadni, mivel tartalma hiánypótló a 19. századi egyháztörténeti kutatások számára. Ezek a státutumok határozták meg hosszú időre az egyházszerkezet működésének részleteit, az egyházi intézmények működésének módját-lehetőségeit. A Statuta... használatát ma már elsősorban a latin nyelv és a könyv nehéz hozzáférhetősége

akadályozza, ezen szeretnénk javítani az említett új kiadással, melyet elsősorban elektronikus változatban terjesztenénk.

Az intézmény saját kiadványain túl Lakatos Andor levéltárvezetőnek az év során a következő tanulmányai jelentek meg más kötetekben-szakfolyóiratokban:

- *Félretett akták Kalocsa bíboros érseke, Haynald Lajos (1816-1891) fiókjából.* In: Episcopus, Archiabbas, Benedictinus, Historicus Ecclesiae. Tanulmányok Várszegi Asztrik 70. születésnapjára. Szerk.: Somorjai Ádám OSB, Zombori István. Budapest, 2016. METEM Könyvek 85. 307-314.o.
- *„A nagy háború árnyékában” - a kalocsa-bácsi főegyházmegye a szerb megszállás idején (1918-1921).* In: A szerbek Magyarországon 1918-1921, szerk.: Zombori István, METEM, HEH, Budapest, 2016. 149-180. o.
- *Az anyakönyvek kutatásának tapasztalatai és lehetőségei az egyházi levéltárakban - egy kérdőíves felmérés eredményei.* Közlésre leadva, várható megjelenése: Levéltári Szemle, 2016. 3-4. sz.

2017-ben forráskiadványt készítünk elő a Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye szinódusairól, zsinati jellegű tanácskozmányairól (a 18. századtól a 20. sz. közepéig), a munka az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Történettudományi Intézet által indított könyvsorozat részeként jelenne meg. Emellett megkezdtük egy délvidéki templomokról szóló publikáció előkészítését is, ennek oka, hogy levéltárunkban fontos, feltárásra érdemes források találhatóak a határon túli, régi egyházmegyei terület templomairól, melyek közül sok esetben a „24. órában” vagyunk a közösségek elnéptelenedése miatt, s az épületek jövője bizonytalan, pusztulásuk néhol már meg is kezdődött.

5.4.) Honlapunk működése

2016. január 21-én egy családkutatóunktól kapott 19. századi, zentai papi csoportképet tettünk közzé honlapunkon azzal a kéréssel, hogy mások is kövessék a példát, és küldjék el a családi hagyatékokban talált, azonosítható papi fotókat. Ezt a digitális másolat-gyűjtést azért kezdeményeztük, mert levéltárunk nagyon szegény fényképekben, az aktákban szereplő papok nevéhez általában nem tudunk arcot-képet társítani. Az év során összesen 15 helyről kaptunk képanyagot (mintegy 30 papi személyről), s a gyűjtést a jövőben is folytatjuk, mivel a kapott képek sok esetben hiánypótlónak bizonyultak.

A levéltár honlapja a legfontosabb kutatási segédlet és a leghatékonyabb információs csatorna számunkra. Honlapunkon az év során 25 cikkel-hírral jelentkeztünk, öt tanulmányt közöltünk az olvasósarokban, rendszeresen figyelemmel követtük és közöltük e-kutatói statisztikánkat. A levéltár Facebook oldala 2014 óta működik, követőinek száma 500, híreinket (átvéve honlapunkról) ott is rendszeresen közöljük, olvasottságuk 500-1000 között mozog átlagosan, de néhány hír megtekintéseinek száma meghaladta a 2 ezret is.

Internetes szolgáltató szerverünk időközben hat éves lett, s az elmúlt évben lényegében folyamatosan, üzemzavar nélkül működött (hat év alatt több mint 12,1 millió volt az e-kutatók által megtekintett képek száma). 2016 decemberében, egy alkalommal tartalom-lopási kísérlet miatt kellett leállítanunk és újraindítanunk, de ez is csak néhány perces kiesést jelentett. Kalocsán időközben megkezdtük az új szerver előkészítését, feltöltését. A Drupal-7-es környezetben történő konverziót lassította, hogy számos programozói fejlesztés vált szükségessé a korábbi tapasztalatok alapján, ezek eredményét egyrészt a kutatók, másrészt a kutatói adminisztrációt végző levéltárosok is érezni fogják. *Egyszerűsödni és remélhetőleg gyorsulni fog a kutatói regisztrációk kezelése, s a jövőben kiadványaink terjesztésében is nagyobb szerepet szánunk a honlapnak, alkalmassá téve a bankkártyás fizetésre is vásárlás esetén, ill. az elektronikus kiadvány-formátumok elérésére-letöltésére.*

Honlapunkon kívül, *a MELTE szervezésében létrehozott Arca-AtoM segítségével, egységes és szabványos adatbázisban is megkezdtük levéltári segédleteink feldolgozását.* Egyelőre a törzskönyvi szintű adatok (lényegében fond- és állagjegyzék) bevitele és kutathatósága valósult meg a rendszerben.

5.5.) Egyéb szakmai tevékenységek (szakkönyvtár, egyesületi munka, szakfelügyelet)

A levéltár szakkönyvtára 2016-ban 111 dokumentummal gyarapodott, ebből 64 kötetet tiszteletpéldányként, kiadványcsere keretében kaptunk más gyűjteményektől, a vásárolt szakkönyvek-

folyóiratok száma 47 volt (ezek főként a Xantusz Könyv Kereskedelmi Kft. határon túli Bácskára vonatkozó kiadványai közül kerültek ki).

A levéltár vezetője továbbra is részt vett a Magyarországi Egyházi Levéltárosok Egyesülete (MELTE) munkájában, az Intézőbizottság tagja volt, és ellátta az egyesület gazdasági ügyintézői tisztségét (előkészítette az egyesület pályázatait és költségvetését).

Az elmúlt évekhez hasonlóan Lakatos Andor az EMMI megbízásából, munkaköri kötelezettségein kívül levéltári szakfelügyelőként is tevékenykedett, melynek részeként az év során hét látogatást tett katolikus egyházi levéltárakban. Szintén munkaköri kötelezettségein kívül, a Tomori Pál Főiskola szabadbölcész levelezős képzésében is részt vett.

6.) A működés személyi- és tárgyi feltételei, pályázatok-támogatások

6.1.) Személyi feltételek

*Levéltárunk 2016-ban 3 főállású dolgozóval működött, ezen kívül megbízási díjjal egy külső munkatársat is alkalmaztunk, elsősorban a holtányilvánítási jegyzőkönyvek átírására. Az év végén Tóth Krisztina segédlevéltáros az Astriceum Érseki Múzeumhoz került át, és levéltárunk munkatársa lett Lakatos Adél, így 2017-ben is három főállású dolgozóval működhet az intézmény. (Adél korábban, 1997-2002 között már a levéltár dolgozója volt, és kincstárvezetőként az elmúlt évtizedben is segített bizonyos feladatokban, kiadványaink létrehozásában rendszeresen közreműködött.) *Részmunkaidős munkatársaink, közfoglalkoztatottaink 2016-ban nem voltak* (a korábbi öt évben technikus munkatársként alkalmaztunk átlagosan három főt, a fentiekben említett, milliós digitális képállomány létrehozása főként nekik volt köszönhető).*

6.2.) Tárgyi eszközeink

2016-ban *egy új számítógépes munkaállomást* vásároltunk a külön épületben lévő Érseki Gazdasági Levéltárba. A számítógépes alkatrészeken, kiegészítőkön kívül *egy fotóállványt is beszereztünk, világítással és a kamera pozícióját szabályozó váltókarral együtt.* (Kaiser Copy Stand RS-10, Kaiser Copy Lighting System RB2, Kaiser RLR Camera Arm)

Új raktári kézi szállító eszközeinkről (platós kézikocsi, lépcsőjáró molnárkocsi) a 2.2. pontban már említést tettünk, ezek a kutatószolgálatban, a földszinti nagylevéltári raktár és a második emeleti kutatóterem között tesznek jó szolgálatot.

Megújult második emeleti *levéltári irodánk berendezése* is, egyrészt új íróasztalokat szereztünk be, másrészt két zárható tároló szekrényt is vásároltunk.

6.3.) Pályázatok, támogatások

2016-ban az *Emberi Erőforrások Minisztériuma* egyedi (nyilvános magánlevéltári) támogatásként 1.500 eFt-tal segítette szakmai feladataink megvalósítását, a támogatott célok a következők voltak: 18-20. századi lelkész-életrajzaink szerkesztése-bővítése (ld. 3.1. pontban), első világháborús holtányilvánítási perek jegyzőkönyveinek átírása (ld. 3.2. pontban), valamint a Haynald érsek életéről szóló könyv megjelenítése (ld. 5.3. pontban), ill. internetes szolgáltató szerver programozásával, fejlesztésével kapcsolatos teendők (ld. 5.4. pontban).

A *MVM Paksi Atomerőmű* 300 eFt-tal támogatta első világháborús holtányilvánítási pereink jegyzőkönyveinek átírását (ld. 3.2. pontban).

A 2016-ban kapott támogatások összege összesen 1.800 eFt volt.

Tisztelettel:

Kalocsa, 2017. január 18.

Dr. Lakatos Andor
levéltárvezető